

הרב שלום קליין

כתיבה בשבת בלועזית - זעת רבינו יואל הלוי והאור זרוע

ראשי פרקים

מבוא

- א. ישוב פסק רבינו יואל לדעת ר' יוסי לפי היביע אומרי
 - ב. דעת הרמב"ם במחלוקת ר' יוסי ורבנן
 - ג. דעת האו"י בכתיבת לע"ז לר"י ולרבנן
 - ד. כתב משיטא
 - ה. מדוע קיים הבדל בין כתיבה בגט לכתיבה בשבת
 - ו. הסבר "בכל לשון" לדעת רבינו יואל
- סיכום

מבוא

אחד החידושים הגדולים שמצאנו בהלכות שבת לרבינו יצחק מוינה בספרו 'אור זרוע' היא הקולא המובאת (שם סי' ע"ה) בשם ר' יואל הלוי אבי הראב"ה בענין כתב לועזי. ר' יואל מחדש שכתב "לבד מכתב אשורית ויוונית, אשר כתבו ישראל, פטור מן התורה, דאינה כתיבה ואינה חשובה מלאכה". מקורו בירושלמי (שבת פ"ב ה"ג) המפרש את דברי המשנה "הכותב שתי אותיות... בכל לשון חייבי" "מאי בכל לשון? אלף אלפא בית ביתא¹", ומבין ר' יואל שלירושלמי, אף שנאמרה לשון רבוי, אין חיוב אלא בכתב אשורי או בכתב יווני.

לפי חדוש זה מפרש ר' יואל את לשון הגמ' בבבלי (גיטין ח:) בענין קניית קרקע בא"י "כותבין עליו אונו אפילו בשבת", שיש להעמידה בכתב לועזי. ממילא אין כאן אמירה לנכרי באיסור דאורייתא, ולכן היתירו לצורך מצות ישוב ארץ ישראל. חידוש זה של ר' יואל מביא הרמ"א (שו"ת²), המעמיד את היתר הגמ' בענין קנין קרקע בא"י בשבת בכתב הנוכריים. ברור שהרמ"א מתחשב בדעה זו, אלא שבענין זה משמעות הדבר היא חומרא שאין לכתוב את השטר בעברית, ולכן יש לדון, האם ניתן להסתמך על דעה זו לקולא בנושאים אחרים.

הבה"ל על הלכה זו (ד"ה בכתב) מבקש לדחות דעה זו מכל וכל, והוא נסמך על ד' קושיות מרכזיות. המאמר שלפנינו מבוסס על שאלות הבה"ל מחד, ומאידך, על התשובות שמצאנו לשאלות אלו בשו"ת יביע אומר (ח"ג סי' כג) למרן הרב עובדיה יוסף.

השאלה הראשונה שהעלה הבה"ל: במשנה שבת שם (ק"ג). נאמר "הכותב שתי אותיות... בכל לשון", ואיך ניתן לפרש לפי הירושלמי שמשמעותו אשורית ויוונית בלבד.

1. גירסת האו"י בדפוס ובכתבי היד "ביטא", אלא שהן לגי' הירושלמי הנדפס והן לפירושים השונים. סבירה יותר גירסת "ביתא".

שאלה ב': מהו לשון "אפילו אלף אלפא", שנקט הירושלמי, "היי"ל לומר אלפא ביתא גמלא" בלי הדגשת החדוש בלשון אפילו.

שאלה ג': להסבר האוי"ז קיימת סתירה בירושלמי. את לשון המשנה שחייב "משתי סימניות" פ"י הירושלמי (סו) שהמשנה כר' יוסי המחייב משום רושם. פשוט שלר' יוסי יש לחייב בכל הלשונות שהרי הוא מרחיב את האיסור. כיצד אי"כ נפרש לפי האוי"ז את המשך המשנה - "בכל לשון", שהכוונה לאשורית ויוונית בלבד. לשאלה זו נוסיף בהמשך, שבדברי האוי"ז עצמו יש סתירה בענין זה.

שאלה ד': מדוע ניתן לכתוב גט בכל לשון ובשבת אין מתחייבים אלא בשתי הלשונות.

על אחת השאלות התשובה פשוטה. על השאלה מדוע נכתב בירושלמי "אפילו אלף אלפא" וכו' (שאלה ב) עונה שם בשו"ת יביע אומר, שלגירסת האוי"ז בירושלמי אין תיבה זו כתובה. ועי' בספר אהבת ציון וירושלים לר' ד"ב רטנר שכבר העיר שיש קושי לגורסים תיבה זו ולגירסת האוי"ז אדרבה נחא.

בשלושת השאלות האחרות נדון להלן.

מסקנת בה"ל שם היא, שיש לדחות דעת האוי"ז מכל וכל, ולדעתו ההסבר בירושלמי שאפילו אם שינה תיבות "אלף בית" והתוצאה "אלפא ביתא" חייב.

א. ישוב פסק רבינו יואל לדעת ר' יוסי לפי היביע אומרי

נראה שהבעיה הגדולה ביותר שמעורר הבה"ל בשאלותיו היא, כיצד מתישבת הפסיקה של האוי"ז עם שיטת הירושלמי בשאלה האם המשנה כר' יוסי או כרבנן (שאלה ג).

בירושלמי (סו) נאמר "מאן תנא סימניות ר' יוסי הוא", ומשמעות הדברים, שדין המשנה שיש חיוב בסימניות יכול להתישב אך ורק עם שיטת ר' יוסי, הסובר שהחיוב הוא מטעם רושם וממילא בכל צורת הבעה מתחייבים, וכפי שפירש רב האי גאון שסימניות הוא מלשון סימן - שתי סימניות בעלמא. ואם "משתי סימניות", מתפרש אך ורק לר' יוסי, כיצד ניתן לומר "שבכל לשון", שנאמר מיד אחי"כ במשנה, כוונתו לצמצום החיוב לאשורית ויוונית, והרי לר' יוסי פשוט שיש לחייב בכל צורה.

בשאלה זו מרחיב דברים מרן ר"ע יוסף בתשובה הני"ל, אולם לפני שנעמוד על דבריו יש לציין, שבענין זה ניתן לשאול שאלה נוספת בדעת האוי"ז, שאינה מוזכרת לכאורה באחרונים. בסי' הקודם (עג) אוסר האוי"ז - "לרשום בצפורן על הגליון כדי שלא ישכח... ור' יוסי נמי דנמוקו עמו אוסר רושם בעלמא". משמע שחושש לדעת ר' יוסי ואוסר משום כך הרשימה בצפורן, כיצד אי"כ התיר שאר לשונות לעז בנגוד לדעת ר' יוסי?

בשו"ת יביע אומר שם מעלה, ששאלה דומה קיימת גם בדברי הרמב"ם. הרמב"ם בפ"א מהלכות שבת הי"י כותב:

הכותב אות כפולה פעמים והיא שם אחד כמו דד תת גג רר ... חייב, והכותב בכל כתב ובכל לשון חייב ואפילו משני סימניות.

וקשה, אם אומנם מתחייב הכותב בשתי סימניות, וכהסבר רב האי בשתי סימניות בעלמא, אי"כ יש כאן חיוב רושם, ומדוע אי"כ לא חייב הרמב"ם בתחילת ההלכה אלא במלים שיש להן מובן כמו "דד תת גג" וכו' ולא חייב ב"אא", שהרי גם היא מורכבת משתי סימניות, וכדי לחזק את הקושיא מציין שם את המאירי,

המעמיד שאף כשאינו רוצה לכתוב תיבה גדולה אלא מבקש לכתחילה לכתוב "אא" בכ"ז פטור, ולא ברור במה שונה מסימניות.
ועוד מקשה שם, מדוע פטר הרמב"ם (שם ה"ד) הכותב ביד שמאל, שהרי לר' יוסי חייב, כדברי ר' יעקב בגמ' (מג.) המעמיד שם את המשנה כר' יוסי.
אלא שמשיב מרן הרב יוסף ש"אף לר' יוסי, כיון שאינו מתכוון לרשום אלא לכתוב אותיות אינו חייב א"כ כותב כהלכה... וה"ל יסבור ר' יואל שבכל כתב עכ"ל אינו חייב משום רושם הואיל ולכתיבה קא מכוון". בכך רוצה הוא לישב הן את דברי הרמב"ם והן את פסק האו"ז.
תרוץ זה קשה מאוד להבנה משום שיסוד החיוב בכותב הוא הבעת מסר מסוים ע"י פעולת כתיבה, ואם בסימניות ואף באלו שבדרך כלל אין דרך להשתמש בהן חייבנו, כ"ש שבשפה המובנת לכל אחד יש לחייב:

ב. דעת הרמב"ם במחלוקת ר' יוסי ורבנן

בהמשך נשתדל לתרץ את דברי רבינו האו"ז, שלא יסתרו את העמדת המשנה בירושלמי אליבא דר' יוסי, אולם כהקדמה לכך ננסה לעמוד על השאלות שהעלה ביביע אומר בדעת הרמב"ם.

השאלות הן:

1. מדוע לא חייב הרמב"ם הכותב "אא" (בפ"א ה"י), ובמה שונה הדבר מסימניות, שבהן מחייב הרמב"ם בסוף ההלכה.
2. הרי הרמב"ם מחייב מדין רושם כפי שחייב בשתי סימניות, ומדוע א"כ פוטר בכותב ביד שמאל (שם ה"ד).
נראה שניתן לענות על שאלות אלו בלא להגיע לחילוק הני"ל ביביע אומר. תחילה יש לעמוד על דברי הרמב"ם בפרוש המשניות.

סמיונות (=סימניות): סימנים כדרך שכותבים בני אדם א סימן לאחד, ב סימן לשנים.

כלומר מדובר לדעתו באותיות המהוות סימנים. ומפרש הרמב"ם, שאין הבדל בפעולות האסורות בין ר' יוסי לרבנן באיסורי כותב ורושם כי גם ברושם המדובר בכתיבת אותיות כפי שכתבו על הקרשים במשכן.
מה בכל זאת ההבדל? אומר שם הרמב"ם:

וחועלת היותו משום כותב או משום רושם, שהאומר משום כותב יתחייב על שתי אותות, אם כתב איזה דבר בשבת כשוגג וכתב עוד שתי אותות בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת, לפי שהכל מלאכה אחת. ולמי שאומר משום רושם ומונה רושם מלאכות יתחייב שתיים.

יוצא א"כ לדעתו, שמבחינת הפעולות המחייבות אין מחלוקת. ההבדל הוא מאיזה אב אסורות הפעולות, האם משום רושם או כותב. לרבנן מלאכת כותב כוללת כל הפעולות, לעומת ר' יוסי המחלק את הפעולות לשתיים לכותב ולרושם. נשאלת השאלה, מנין לרמב"ם שפעולות הרישום יכולות להכלל במלאכת הכותב, כפי שסברו רבנן, בעוד שפעולות הכתיבה לדעת ר' יוסי חייבות להיות משום אב נפרד. מדוע לא יאמר ר' יוסי שהכתיבה מהוה תולדה של מלאכת הרושם?

נראה שכאן ניתן לעמוד על הבדל יסודי מאוד בין הדברים. בכותב מחייבים בשל העובדה שנוצר כאן דבר מסוים שיכולה להיות לו משמעות כללית כלשהי, אף

שעדין לא השלים את כוונתו האישית המיוחדת, כמו שם משמעון או כל אותן דוגמאות של שתי אותיות שחייבים עליהן. ברושם לעומת זאת האדם הוא היוצר והמחדש, והוא הנותן לסימן מסוים את המשמעות המיוחדת שלו, וממילא כל זמן שהדבר איננו מושלם לא עשה כלום. כלומר, כתיבה היא דבר אוביקטיבי 'קביעא וקיימא', שהאדם משתמש בו למטרותיו האישיות, וממילא כאשר יש לו משמעות כלשהי בצורתו הנוכחית יהיה היוצר חייב, בעוד שהסימן הוא ביטוי ספציפי שהאדם הרושם נותן לו משמעות, ואם לא קבל את המשמעות המיוחדת שבקש לתת לו לא יתחייב.

כתוצאה מכך ניתן להבין, שמבחינת פעולת יצירה, הסימן הוא מלאכת מחשבת מקורית בעוד שהכותב הוא משתמש בצורות שבני האדם קבעו לעצמם להעביר את המסרים שלהם ואין בו יצירה אישית. ממילא ניתן לומר, שאם אב המלאכה הוא כותב יכול הרושם להיות תולדה שלו, בעוד שאם אב המלאכה הוא רושם אין ללמוד ממנו חיוב בכותב שיש בו פעולת יצירה מוגבלת מאד. לכן סובר הרמב"ם בפרוש המשניות, שרובן הסוברים שאב המלאכה הוא כותב ניתן ללמוד ממנו על רושם, ולעומת זאת לר' יוסי הסובר שבקרשי המשכן היה רושם אין אפשרות לחייב על כותב אלא א"כ זהו אב מלאכה נפרד.

אם כנים דברינו ניתן להבין את דעת הרמב"ם ביד החזקה ולתרץ את הקושיות עליו.

לפי מה שאמרנו, אין העובדה שחייבנו בשתי סימניות מוכיחה, שכל כתיבה שהיא תחייב, שהרי אדרבה, מצאנו שיש בכתיבת סימניות מעלה מסוימת על כתיבה בעלמא. לכן, הרושם סימן לא יתחייב אלא אם ירשום את הסימן שבקש בשלמותו, ואם ירצה לדוגמא, לעשות סימן מסוים בעל ג' איברים כמו ***, אם יכתוב רק שני איברים פטור משום שאין לכך משמעות. בנגוד לכך, הכותב שתי אותיות מתוך מילה כמו למשל: "גג" מתוך "גגות", ששתי האותיות "גג" יש להן משמעות בפני עצמן, יתחייב אף שבקש לכתוב דוקא "גגות". כלומר, בעוד שבכותב מילים לדעת הרמב"ם חייב על כתיבה כלשהי במקום שיש לכך משמעות כללית מסוימת, הרי שבסימניות שהסימן הוא סימן ספציפי של אדם זה בלבד לא יתחייב אלא אם הביע באמת את מה שהתכוון להביע.

ממילא, אם בקש אדם לכתוב מלה גדולה בעלת משמעות ולא הספיק וכתב רק "אא" אין מקום לחיבו, שהרי אין לאותיות אלו משמעות כללית (אמנם אם מתכוון לכתוב אותיות אלו לסימן כלשהו ודאי יתחייב משום סימניות).

לפיז ניתן לפרש שהרמב"ם פסק להלכה כרבנן שהחיוב משום כותב, אלא שלדעתו בסימניות גם לרבנן חייב, כפי שפ"י בפירוש המשניות, ובכל זאת, העובדה שמתחייב בשתי סימניות אינה מחייבת שגם בכותב ב' אותיות בעלמא יתחייב.

ובכך יש לתרץ גם מדוע לא חייב הרמב"ם כותב ביד שמאל, שהרי להלכה לא פסק כר' יוסי המחייב בכל דרך של כתיבה משום רושם.

ג. דעת האו"ז בכתיבת לעי"ז לר"י ולרבנן

על יסוד דברים אלו נראה שניתן לענות גם על הבעיות באו"ז בקשר לשאלת הפסיקה כר' יוסי.

זכור, שאל הבה"ל, כיצד מתישב "בכל לשון", שפירושו להסבר האוי"ז בירושלמי אשורית ויוונית בלבד, עם העובדה שהירושלמי מעמיד את חיוב המשנה בסימניות כר' יוסי?

ושאלה נוספת שרמזנו עליה לעיל: האוי"ז עצמו אסר לעיל (ס"ג ע"ג) לרשום בצפון על הגליון לזכר שלא ישכת, ופירש שחושש לר' יוסי משום "שנמוקו עמו", וכיצד א"כ סובר שלא מתחייב בכל לשון?

לפי העקרון האמור לעיל בדעת הרמב"ם נפרש גם כאן, שההבחנה היסודית בין כתיבה לרישום היא, שכותב משמעותו שמוש **בצורת הבטוי המוכנה מראש** כדי להביע את רצונו העצמי, לעומת הרושם שבעיקרו מביע כוונתו ע"י רמז וציון **שהוא עצמו מחדש וקובע**. ואף שמצאנו לדעת ר' יוסי שיש להתמיר בכל אותן צורות הביטוי האישי משום שזו מלאכת יצירה שמבטא כוונתו בדרכו הייחודית, אין הוכחה גמורה שיחמיר באותה מידה כשמשתמש בשפה ובכתב מן המוכן. וממילא ניתן לומר, שבכתיבה לא יתחייב אלא באותן צורות בטוי שהכירו חכמים בחשיבותן.

בענין זה חייבים אנו להוסיף נקודה עקרונית ויסודית.

הבה"ל הנ"ל הניח כהנחה בסיסית שר' יוסי המחייב בשתי סימניות יחייב בכל לשון, וזה מוכח מהעובדה שמרחיב את דין כותב הן בשאלה **מה נכלל בגדר כותב** (שתי סימניות) והן **באופן הכתיבה** (יד שמאל).

נראה שחייבים אנו לפרש בדעת האוי"ז, שיש להפריד בין כותב לרושם מבחינת **מעשה היצירה**, אולם **באופן הכתיבה והרשימה** יחייב ר' יוסי בכל מקרה. לכן אסר האוי"ז לרשום בציפוף על הספר לסימן.

ד. כתב משיטא

ומכאן לשאלה נוספת הנובעת מאותו דיון. מה דינו של כתב משיטא הדומה לאשורי והנוהג להשתמש בו בחיי היום יום. האם דינו כדין כתב לעי"ז ויהיה שנוי במחלוקת האוי"ז וההולכים בשיטתו או לא?

מרו"ר יוסף בתשובתו ביביע אומר הנ"ל מביא דברי המג"א (שם) ושו"ע הרב ש"ז (שם) הפוטרם, ולומד שם שאין חיוב רושם כאשר מתכוון לכתוב, וכסברתו דלעיל בתרוץ קושית הבה"ל בענין העמדת המשנה כר' יוסי. מאותה סיבה יש לדעתו לפטור גם בכתב לעז.

אומנם לכאורה אם נדייק בדברי אותם אחרונים נראה, שאדרבה, חילקו בין כתב זה לכתב של גויים. וכן כתב שם המג"א שמצרף דין זה לדין כתב אשורית שלא זיין ומפרש "דכל זמן שלא זיין לא נגמרה מלאכתו, ואפשר דבכתיבה דקה (כתב משיטה) נמי פטור כיון שהוא נלקח מכתב אשורית אבל בכתב עכו"ם כיון שהוא כתב שלהן למה לא יתחייב". וכן שם בשו"ע הרב: "ולכן הכותב כתיבה דקה שקורין משיטא י"א שפטור... שהרי זה ככתב אשורי שלא נגמר תקונו".

כלומר שבכתב משיטא ניתן לומר שעשה את הפעולה בצורה גרועה ומעין שינוי, ולכן יש להקל, אולם אין בכך הסבר לדין כתב גויים שם הכתיבה משובחת. אולם לפי דברינו אין צורך לפרש משום הגריעותא והשינוי שבכתב אלא משום שאין זה חשוב למלאכת יצירה, וממילא כשם שכתב גויים בעלמא שאין לו חשיבות מיוחדת אין חייבים עליו בשבת, כך גם בכתב משיטא.

וכן נראה שיש לפרש בדברי בעל ילקט יושרי (תלמיד תרומת הדשן) (נע"מ 65 סוד"ה כשמשי"ר, הובא ביביע אומר שם) שנוקט כשיטת רבי יואל וכותב: "שאין חייב אם כתב

בשבת גלחות או שאר כתיבה ואפילו מעשטי". לפי דבריו, אדרבה, כתב משיטא יותר טוב מכתב הגלחים משום קרבתו לכתב אשורית ואעפ"כ פטור. אין ספק שאינו סובר כמג"א ושו"ע הרב ונראה שפירושו כדברינו. היוצא מדברינו, שדין כתב משיטא אינו תלוי במחלוקת הני"ל. בעל ילקט יושרי אינו מחייב בכתב זה וסובר כאו"י בכתב לע"ז, ומאידך המג"א ושו"ע הרב פוטרים בכתב זה, אף שאינם סוברים כאו"י בכתב לע"ז.

ה. מדוע קיים הבדל בין כתיבה בגט לכתיבה בשבת

ומכאן לשאלה הרביעית ששאל הבה"ל: מדוע ההבדל בין שבת לגיטין, כלומר מדוע בגט אנו מתירין בכל לשון בעוד שבשבת לא התיחסנו מדאורייתא לכתבים של נכרים כאל כתב?

גם בשאלה זו דן בשו"ת יביע אומר הני"ל והביא את האבני"ז (אר"ח סי' ה) שהקשה כן על האו"י. מאידך הביא מספר אחרונים ובראשם החלקת מחוקק (סי' קכב סק"ה) המבדילים בין שבת לגיטין לענין כתיבה ביד שמאל, מהנימוק "דבשבת בעינן מלאכת מחשבת דומיא דמשכן". ומשם רוצה המחבר מרן הרב יוסף להסיק, שכך ניתן לתרץ גם לשיטת רבינו יואל באו"י.

אלא שיש להעיר, שהדיון שם ביחס לאופן הכתיבה, ובכך הבדילו בין שבת, שבה לא נאסרה אלא מלאכת מחשבת וממילא כתיבה ביד שמאל נחשבת לשינוי וגריעותא, לבין גיטין. אולם רבינו יואל הרי מבקש להתיר כתב הנחשב לכתב מובהק בארצות רבות, וקשה א"כ להתייחס אליו כאל שינוי וגריעותא.

אם נניח, כפי שאמרנו לעיל, שגם רבינו יואל מסכים שכתב נכרי הוא כתב, אלא שכדי להתחייב במלאכת שבת יש צורך בכתב בעל חשיבות מיוחדת, וזה החדוש המיוחד בדעתו, ממילא בגט נכשיר בכתב נכרי משום שבו אנו מסתפקים בכך שזהו כתב, בעוד שבשבת שהאיסור במלאכת מחשבת לא נחייב אלא באשורית ויוונית.

ו. הסבר "בכל לשון" לדעת רבינו יואל

נראה שלפי יסוד זה שהעלינו נוכל אולי להפיג מעט את הקושי גם בשאלת הבה"ל בענין "בכל לשון" שלפי האו"י אינה אלא אשורית ויוונית (שאלה א). יש מקום לשאול הן בעניננו בדעת האו"י והן בגמ' במגילה (ס). בדעת רשבי"ג הסובר שלא התירו לכתוב ספרים אלא בכתב אשורי ויווני, מנין ועל יסוד מה נתנו מעמד מיוחד לכתב היווני.

נראה שדבר זה תלוי בהבנה של דעת רשבי"ג בסוגיא במגילה הני"ל.

בגמ' שם הובאה ברייתא: "תניא אי"ר יהודה אף כשהתירו רבותינו יוונית לא התירו אלא בספר תורה ומשום מעשה דתלמי המלך", ומביאה שם הגמ' מעשה תרגום השבעים ליוונית. מגמ' זו משמע שאין ההיתר נובע מתוך חשיבות השפה היוונית אלא כיון שכבר נפרץ הענין יש להתירו.

אולם בסוף אותו ענין מובא בגמ' שם (ס): "אי"ר אבהו אי"ר יוחנן הלכה כרשבי"ג. ואי"ר יוחנן מ"ט דרשבי"ג אמר קרא - יפת אלקים ליפת וישכן באהלי שם - דבריו של יפת יהיו באהלי שם". במימרא זו הנימה שונה בתכלית ואנו שומעים על חשיבות מיוחדת של לשון יון.

מצאנו בענין זה דיון בטורי אבן שם (בד"ה רשבי"ג אומר). הוא דן שם בטעמו של רשבי"ג ומעלה שתי אפשרויות:

1) יש איסור מהתורה לכתוב את התורה בשפה אחרת, אא"כ יש היתר מפורש, ואם התיר רשבי"ג הרי זה משום הכתוב "יפת אלוקים ליפת".

2) מדין תורה מותר לכתוב בכל לשון והאיסור אינו אלא מדרבנן. הפסוק "יפת אלוקים ליפת" אינו אלא אסמכתא, והסיבה המעשית להיתר הכתיבה היוונית הוא בעקבות מעשה דתלמי.

יש לומר, שלדעת האוי"ז ברור שיש לנקוט כאפשרות הראשונה של הטורי אבן, כי אם נאמר, שהיתר הכתיבה ביוונית הוא רק בגלל המעשה שהיה, לא יכולה להיות לכך כל השלכה על מלאכות שבת מדאורייתא, וממילא סברת רשבי"ג במגילה היא שהיתר היוונית נובע מהחשיבות המיוחדת של שפה זו.

אם זו הבנת האוי"ז בדעת רשבי"ג אפשר שענין זה יביא אותנו למסקנה נוספת. ניתן לשאול, הרי במלאכת המשכן הכתב היה אשורי, מנין א"כ, שיש לחייב בשבת גם על כתב שאין לו חשיבות שכזו. רק אם קיימת לשון שוות-ערך לאשורית יש לחייב על כתיבתה. ממילא כשם שבמגילה סובר רשבי"ג שאין ספרים נכתבים אלא ביוונית משום חשיבותה, הרי שגם במלאכת שבת יסבור רשבי"ג שאין אפשרות לחייב אלא ביוונית.

וכיון שהגענו לכך יש לשאול, מדוע לא מצאנו את דעת רשבי"ג המצמצם את איסור כותב בשבת ליוונית בלבד?

אלא מכאן, שאף לרבנן אין איסור כתיבה בשבת אלא באשורית ויוונית, וממילא אין מקום לרשבי"ג לחלוק.

כלומר, מתוך דעת רשבי"ג שלא מצאנוהו חולק במסכת שבת, חייבים אנו להגיע למסקנה שאלבא דכו"ע - "בכל לשון" במלאכת כותב בשבת מצומצם לאשורית ויוונית בלבד. לכן גט, שאין בו צורך בלשון בעלת מעלה מיוחדת, נכתב בכל לשון (כפשוטו), אך לענין שבת אין חשיבות אלא לאשורית ויוונית, וממילא החיוב הוא רק בהן.

עפ"י, לשאלתו הראשונה של הבה"ל, כיצד ניתן לפרש "בכל לשון" שהכוונה לאשורית ויוונית בלבד, תשובתנו היא, שדעת רשבי"ג היא המאלצת אותנו לצמצם את משמעות "בכל לשון" לשתי לשונות אלו ותו לא.

סיכום

ניסינו ליישב דברי רבינו יואל אבי הראב"י כדי שלא יקשו עליו קושיות הבה"ל. מדבריו נובעת חומרא, אותה ציין הרמ"א (ס"ו טו) ולפיה אין לכתוב שטר לקנית בית בארץ ישראל אלא בכתב נכרים. מאידך, עיקר משמעות דבריו היא לקולא שאין בכתיבת לע"ז אלא איסור דרבנן וממילא יש להקל במקרים רבים.

וכך סובר בשו"ת הנודע ביהודה תניינא (ס"ו כט) שנשאל האם ניתן להעמיד בשבת בחנות גוי שינהל את החנות ובין היתר יכתוב, ותשובתו היא, שניתן לסמוך על האוי"ז ולהקל במקרה שאינו חייב בהכרח לכתוב. אמנם בסי' לג שם מחמיר שלא לסמוך על האוי"ז, אלא שהחתי"ס בחו"מ (ס"ו קצח) ואחרונים נוספים (המוזכרים בתשובה הנ"ל ביביע אומר ס"י יא) התירו בהפסד מרובה. כן גם המסקנא בשו"ת יביע אומר' שם, שניתן לסמוך על דעה זו ולא להכנס למחלוקת כשכבר נהגו להקל.